

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Закон від 07.12.1984 № 8073-X // Відомості Верховної Ради УРСР від 18.12.1984 р. – № 51. – Ст. 1122.
2. Копейчиков В.В. Правознавство: [підручник]. – Київ: Юрінком Інтер, 2003. – 264 с.
3. Куценко В.Д. Адміністративно-правовий статус Державної судової адміністрації України: автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.07. / В.Д. Куценко. – Київ., 2016. – 20 с.
4. Петков С. В. та ін. Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення : станом на 2 квіт. 2012 р. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 1246 с.
5. Про запобігання корупції. Закон від 14.10.2014 № 1700-VII // Відомості Верховної Ради. – 2014 – № 49. – Ст. 2056.
6. Про судоустрій і статус суддів. Закон від 06.12.2016 № 1774-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2016. – № 31. – Ст. 545.
7. Словник української мови : в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства ; за ред. І. К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1970—1980. – Том 1. – 860 с.
8. Справи про адміністративні правопорушення. ЗУ «Про боротьбу з корупцією». Єдиний державний реєстр судових рішень. – 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Page/61>.
9. Сучасний етап судової реформи: передумови, ключові події і виклики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/ua/news/5889>.
10. Христинченко Н.П. Застосування адміністративної відповідальності до посадових осіб // Форум права. – 2011. – № 2. – Ст. 937 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/>.
11. Юридичний словник-довідник / За ред. Ю.С. Шемчушенка. – Київ : Феміна, 1996. – 696 с.

УДК 342.9

СТРІЛЬЧЕНКО Є.В.

**КОРУПЦІЯ В УКРАЇНІ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА КРАЇНИ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ**

У науковій статті розглядається актуальне питання сьогодення – корупція в Україні як невід'ємна складова країни на сучасному етапі державотворення. Також зроблено ґрунтовні висновки, які полягають не тільки в нормативному закріпленні боротьби з корупцією. Так, оскільки корупція є широким поняттям, для її подолання необхідно застосувати більш широкий підхід – починаючи від удосконалення громадянського суспільства, сильної політичної волі (яка б полягала у реальному намаганні подолати корупцію), незалежності судової влади та закінчуючи відкритістю здійснення державних функцій (без створення бюрократичного апарату та множення контролюючих органів).

Ключові слова: *корупція, сучасні етапи, державотворення, політико-економічна криза, суспільне життя, державне життя.*

В данной научной статье рассматривается актуальный вопрос современности – коррупция в Украине как неотъемлемая составляющая страны на современном этапе создания государства. Также сделаны основательные выводы, которые заключаются не только в нормативном закреплении борьбы с коррупцией. Коррупция является более широким понятием, поэтому для ее преодоления необходимо более широкий подход – начиная от совершенствования гражданского общества, сильной политической воли (которая заключалась бы в реальной попытке преодолеть коррупцию), независимости судебной власти и заканчивая открытостью осуществления государственных функций (без создания бюрократического аппарата и умножения контролирующих органов).

Ключевые слова: *коррупция, современные этапы, государства, политико-экономический кризис, общественная жизнь, государственная жизнь.*

© СТРІЛЬЧЕНКО Є.В. – кандидат юридичних наук, адвокат (Вінницька обласна колегія адвокатів)

In this scientific article examines contemporary issues which deals with corruption in Ukraine as an integral part of the country at the present stage of the creation of the state. Also made solid conclusions which are not only normative consolidating the fight against corruption matter. Because corruption is a broader concept to overcome it requires a broader approach ranging from improving civil society, strong political will (which was a real attempt to tackle corruption) and the independence of the judiciary and ending with the openness of the government functions (without creating byurokratiynogo apparatus and multiplication regulatory bodies).

Key words: *corruption, present stage, state, political and economic crisis, social life, public life.*

Актуальність теми. На сучасному етапі українська держава перебуває в політико-економічній кризі. Найпершим чинником такого стану виступає корупція, яка досягла системного вкорінення у всі сфери суспільного і державного життя. Така розповсюдженість корупції ставить під загрозу не тільки нормальне функціонування тих чи інших органів, але й має більш широке негативне значення: вона створює загрозу національній безпеці, перешкоджає реформуванню і реальному запровадженню позитивних змін у правоохоронній, військовій та соціальних сферах. Також прояв корупції полягає в дискредитації більшості публічних інститутів як у межах України, так і на міжнародній арені.

Виклад основного матеріалу. Корупція є те тільки політичною чи економічною категорією. Для більш правильного розуміння поняття необхідно розуміти корупцію насамперед загально-соціальною, економічною, державною та політичною проблемою.

Якщо більш предметно говорити про негативний вплив корупції, то найперше необхідно вказати на матеріальний його прояв. Найбільш явний прояв впливу корупції проявляється в економічній сфері. Так, згідно з узагальненими даними, викладеними у Спільному звіті правоохоронних органів України від 22.04.2016р. №52/394/172/71/268/60 «Про стан протидії корупції правоохоронними органами в 2015 році», то сума збитків, завданих державі, складає 3 603 052 658 (більш ніж 3,6 мільярда) гривень тільки за 2015 рік [1]. При цьому сума відшкодованих у судовому порядку грошових коштів складає тільки 548 мільйонів гривень.

Враховуючи велику латентність правопорушень, пов'язаних з корупцією, можна стверджувати, що така сума збитків є явно заниженою (оскільки такий звіт формувався на основі тільки тих правопорушень, які для розгляду були направлені до суду).

Також корупція спостерігається не тільки в правоохоронних органах, де за даними Transparency International та Gallup International Association її рівень сягає досить значної відмітки – понад 49% [2]. Так, за даними цієї ж організації під час отримання послуг в закладах охорони здоров'я рівень корупції сягає 41%. Що ж стосується інших сфер, то в правоохоронній і медичній сферах показники значно нижчі, якщо ж рахувати в абсолютних числах, то рівень корупції там теж дуже значний. Так, рівень корупції в освітніх закладах – 33%, земельних службах – 25%, реєстраційних та дозвільних службах – 22%, судах – 21%, податковій – 18%, комунальних підприємствах – 6% [2].

Такий стан корупції, очевидно, стосується усіх державних інституцій. Проте корупція є занадто комплексною категорією і може виходити за межі державно-правового регулювання.

Задля розуміння її суті і методів боротьби з нею, необхідно виокремити її вплив на такий вагомий недержавний інститут, як громадянське суспільство.

На цьому етапі розвитку держави і суспільства можна з упевненістю стверджувати, що внаслідок корупції громадянське суспільство в його ідеальному вигляді є утопією. Так, основними принципами громадянського суспільства є такі:

- публічність та загальна поінформованість;
- чітке дотримання законів;
- верховенство права;
- незалежність суддівського апарату;
- рівність перед законом;
- наявність механізмів контролю за дотриманням законів [68–79].

У цьому разі було виокремлено не весь перелік ознак громадянського суспільства, а тільки ті, які можуть стосуватись проявів корупції.

Фактично корупція може як повністю унеможливити реалізацію конкретного принципу, наприклад рівності перед законом, так і досить суттєво зашкодити його реалізації.

Проаналізувавши суть громадянського суспільства, можна визначити, що воно є такою побудовою соціуму, яка не дає можливості розвиватись корупції як соціальному явищу (навіть якщо для її розвитку будуть політичні чи законодавчі передумови – С.С.). Тобто такий соціальний інститут є передумовою ліквідації корупції на психологічному рівні.

Звичайно, розвиток громадянського суспільства не можна назвати панацеєю від корупції, оскільки завжди будуть залишатись, крім соціальних, й інші детермінанти корупції. Проте саме розвиток громадянського суспільства може забезпечити ліквідацію основної причини корупції – суспільної терпимості до цього явища.

Взагалі корупція є явищем динамічним, тому розглядати її сучасний стан було б не зовсім правильно. Для розуміння саме правового закріплення, яке діє на сучасному етапі, необхідно дослідити розвиток як самої корупції, так і її нормативного закріплення.

Історія свідчить, що корупція з'явилась одночасно з першими проявами державності, проте такого негативного впливу набула тільки тепер. Наприклад, у радянській літературі майже не зустрічається досліджень зазначеного поняття, оскільки вважалось, що корупція характерна тільки капіталістичним та буржуазним країнам. Звичайно, в кримінальному законодавстві були закріплені такі діяння, як хабар чи перевищення владних повноважень, проте вони не були отожднені з корупцією.

У незалежній Україні найперше поняття корупції було закріплено тільки 5 жовтня 1995 року з прийняттям Закону «Про боротьбу з корупцією» [4]. Проте не було комплексного правового регулювання інституту протидії корупції. Так, згаданий закон визначав тільки адміністративно-правові засоби впливу і передбачав застосування у судовому порядку накладення на винних осіб штрафу. У деяких випадках також застосовувалась конфіскація як додаткове покарання. На момент прийняття закону не було сформованого інституту протидії корупції, оскільки навіть не було імплементації його норм до Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Оскільки такий закон не мав помітного антикорупційного впливу, то в 2011 році було прийнято новий Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції», який і почав комплексно створювати механізми протидії корупції. Так, цим законом було внесено зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, який доповнився новим розділом, що стосувався адміністративних корупційних правопорушень. Також закон розширив коло осіб, які підпадають під його дію та розширив види відповідальності за його порушення.

На сучасному етапі цілком зрозумілим є намагання держави створити потужну нормативну базу у сфері протидії корупції. Так, задля реалізації такого намагання, було прийнято ряд антикорупційних законів, які створили діючий механізм протидії корупції. Так, було створено ряд нових органів (Національне антикорупційне бюро та Державне бюро розслідувань), які покликані ліквідувати корупцію у вищих органах державної влади, також було запроваджено посилення відповідальності за вчинення корупційних правопорушень (запроваджено поняття корупційних злочинів, унеможливлено застосування пільгових інститутів кримінального права для осіб, які вчинили корупційний злочин). Також необхідно наголосити на прийнятті нового Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 року, яким було удосконалено правове регулювання протидії корупції.

Такі дії мали позитивний наслідок. Проте, крім запроваджених, необхідно провести ще ряд змін, які б сприяли зменшенню негативних наслідків корупції.

Найперше необхідно сприяти розвитку громадянського суспільства шляхом ліквідації соціального підґрунтя корупції. Саме таке соціальне підґрунтя є найбільш значущим, оскільки полягає в праворозумінні та правосвідомості, які на нормативному рівні важко подолати.

Наступним кроком необхідно запровадити відкритість і гласність тих процесів, у межах яких і може проявлятися корупція. Так, наприклад, у випадку із зазначеним у статті обшуком не було допущено адвоката до проведення зазначеної слідчої дії (фактично без статусу підозрюваного особа не може залучати захисника). Також необхідно запровадити повну відеофіксацію тих дій, у межах яких може вчинятись корупційне правопорушення.

Законодавець досить доречно пішов шляхом посилення відповідальності за вчинення корупційного правопорушення. Надалі необхідно запровадити, крім адміністративної і кримінальної, також цивільно-правову відповідальність задля повернення до державного бюджету втрачених коштів.

Такі зміни обумовлені взяттям курсу України на міжнародну інтеграцію. Тому необхідно певним чином уніфікувати законодавство України з тими країнами, які в тій чи іншій мірі ліквідували корупцію.

Логічно розглянути досвід Данії, яка стала найменш корумпованою країною світу. Вона не має спеціалізованих антикорупційних органів. До того ж у Данії корупція не вважається небезпечною для суспільства. Цікавим є й те, що у країні не передбачено окремого пакету антикорупційних законів, однак покарання за злочини, пов'язані з корупцією, передбачено у відповідних статтях, включених до датського кримінального законодавства. Для Данії характерна інформаційна прозорість державних структур, які виносять рішення з того чи іншого питання, свобода доступу преси до документів, що обґрунтовують такі рішення. У цій країні лише запроваджено ключові державні та приватні антикорупційні ініціативи, пов'язані з бізнесом та запропоновані суспільними організаціями [6, с. 216–219].

Наприклад, в Італії антикорупційна програма побудована тільки на принципі стримань і протипаг державної влади, де судова влада займає провідне місце. Тому основний антикорупційний вплив здійснюється судами.

У Фінляндії антикорупційна програма побудована схожим чином, крім зарплат суддів. Так, судді отримують у 2-3 рази більшу зарплату ніж інші державні службовці. Також там широко розповсюджена моральна складова, яка полягає в негативній суспільній думці про корупцію.

Висновки. Аналізуючи вищезазначене, можна говорити про те, що не тільки нормативне закріплення боротьби з корупцією має значення. Так, оскільки корупція є широким поняттям, для її подолання необхідний більш широкий підхід: починаючи від удосконалення громадянського суспільства, сильної політичної волі (яка б полягала у реальному намаганні подолати корупцію), незалежності судової влади та закінчуючи відкритістю здійснення державних функцій (без створення бюрократійного апарату та множення контролюючих органів).

Список використаних джерел:

1. Матеріали доповіді «БарометрСвітової Корупції» міжнародної компанії Transparency International та Gallup International Association [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.transparency.org/country#UKR>.
2. Про боротьбу з корупцією : Закон України від 05.10.1995 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/356/95-%D0%B2%D1%80>.
3. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
4. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 07.04.2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3206-17>.
5. Профілактика корупційних правопорушень : науково-практична конференція // Харків : Збірник тез доповідей.– Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – 357 с.
6. Резнік О. Особистість і громадянське суспільство : досвід теоретичного осмислення / О. Резнік // Соціологія : теорія, методи, маркетинг. – 2002. – № 3. – С. 68–79.
7. Спільний звіт Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки України, Міністерства доходів і зборів, Міністерства оборони, Державної судової адміністрації України від 22.04.2016р. №52/394/172/71/268/60 «Про стан протидії корупції правоохоронними органами в 2015 році».